

Reactie 'Geweldsmeldingen en calamiteiten in de jeugdzorg: analyse van risico's en interventies'

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een verdiepende analyse te maken op rapportages over onderzoeken van jeugdhulpaanbieders na geweldsmeldingen en calamiteiten in de jeugdhulp. Jeugdhulpaanbieders moeten geweld en calamiteiten melden bij de IGJ en de Inspectie Justitie en Veiligheid. Na ernstige gebeurtenissen vragen we aanbieders meestal onder leiding van een onafhankelijk voorzitter te (laten) onderzoeken hoe dit kon gebeuren en welke verbeteracties nodig zijn om de kans op herhaling te verlagen. Het zijn onderzoeken om te leren van ernstige gebeurtenissen met jeugdigen die zich voordeden in hun organisatie. De inspectie heeft deze analyse laten doen omdat niet alleen te leren is van onderzoek naar individuele gebeurtenissen maar ook van patronen over meerdere gebeurtenissen heen.

Analyse, conclusies en aanbevelingen in het kort

De inspecties lezen in de analyse dat achter verschillende vormen van geweld en calamiteiten dezelfde risico's liggen. Belangrijke in het rapport genoemde risico's zijn: gebrek aan passende hulp voor jeugdigen, discontinuïteit in de hulp waardoor jeugdigen vaak worden overgeplaatst en/of met steeds andere medewerkers te maken hebben, onvoldoende deskundigheid van medewerkers, en een te weinig professioneel en pedagogisch klimaat waarin kinderen zich veilig kunnen ontwikkelen. Verschillende van deze risico's zijn sterk verweven met wat de onderzoekers het macroniveau noemen. Het gaat dan om randvoorwaarden die aanbieders van jeugdhulp zelf minder goed kunnen beïnvloeden, maar die wel doorwerken bij aanbieders van jeugdhulp. Voorbeelden zijn schaarste aan gekwalificeerd personeel en gebrek aan (financiering voor) passende plekken.

De onderzoekers maken met hun analyse ook zichtbaar dat de verbetermaatregelen die aanbieders in de rapporten opnemen vaak zijn gericht op hun eigen organisatie (mesoniveau). Het gaat veelal om het extra onder de aandacht brengen van protocollen, personeelsbeleid, en technische veiligheidsmaatregelen. Aanbieders hebben minder aandacht voor bredere preventieve maatregelen zoals verbetering van het professionele en pedagogische klimaat of activiteiten die zijn gericht op een positieve seksuele ontwikkeling van jeugdigen.

De onderzoekers trekken drie hoofdconclusies: 1) risico's en interventies worden vooral benoemd op het niveau van de aanbieder (mesoniveau), 2) instellingen zetten vooral in op beheersen na een calamiteit of geweldsincident en 3) in de rapportages is weinig aandacht voor de stem van het kind. De onderzoekers doen op basis van de analyse zowel aanbevelingen aan aanbieders van jeugdhulp en veldpartijen als aanbevelingen gericht op de inspecties.

Grote impact

Voor dit onderzoek zijn 75 rapportages na ernstige gebeurtenissen geanalyseerd. Het gaat daarbij stuk voor stuk om jeugdigen die zich veilig moesten voelen tijdens het krijgen van jeugdhulp en (opnieuw) nare en wellicht traumatische ervaringen opdeden. Deze analyse op achterliggende patronen geeft meer zicht op de essentiële verbeterpunten om voor veiligheid van kinderen in de jeugdhulp te zorgen. Maar het doorvoeren van verbeteringen komt helaas te laat voor alle jeugdigen die tijdens hun verblijf binnen de jeugdhulp beschadigd zijn. Geweld in de jeugdhulp moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Daarom is aandacht voor het beperken van de risico's en inzet op preventie noodzakelijk.

We vinden het belangrijk dat aanbieders laten zien dat zij leren van ernstige gebeurtenissen in de jeugdhulp en hoe deze kunnen worden voorkomen. En als inspecties willen wij met het toezicht nog beter bijdragen aan het stimuleren van leren.¹

¹ Jaarlijks krijgen IGJ en IJV ongeveer 400 meldingen. Op de IGJ-website staan de precieze aantallen van afgelopen jaren en de definities van de verschillende soorten meldingen: <https://www.igj.nl/over-ons/igj-in-cijfers/cijfers-over-meldingen/cijfers-meldingen-jeugdhulp>. Ten tijde van de analyse van het Verwey-Jonker Instituut waren de cijfers van 2020 nog niet beschikbaar en moeilijk te vergelijken met 2019 omdat ze afkomstig waren uit verschillende informatiesystemen. Dat is inmiddels niet meer het geval.

Herkenbaar en belangrijk

De risico's en patronen die uit de analyse naar voren komen, gaan over belangrijke onderwerpen die al enige tijd op de agenda staan van veldpartijen, gemeenten en rijk. Ze maken deel uitmaken van diverse initiatieven en programma's².

Ook de inspecties geven de in de analyse geconstateerde risico's en patronen prioriteit, zowel in het thematische als in het risicogestuurde toezicht. Een voorbeeld is het toezicht op de jeugdbescherming 'Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd' dat zich richt op tijdige en passende hulp voor kinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel. Hierin is onder meer aandacht voor de beschikbaarheid van vakbekwame professionals, een goede screening en zo min mogelijk overplaatsingen door de inzet van passende hulp. Een tweede voorbeeld is het [JIJ-kader](#), het toetsingskader dat de IGJ sinds dit jaar gebruikt in het risicogestuurde toezicht.

Wij willen dat ons toezicht, in welke vorm dan ook, resulteert in verbeteringen die ten goede komen aan de jeugdigen die afhankelijk zijn jeugdhulp. Onze inspecteurs gaan tijdens de toezichtbezoeken in gesprek met de jeugdigen. We hebben hen nodig om een goed beeld van de kwaliteit te krijgen.

Omdat de geconstateerde risico's sterk zijn verweven met randvoorwaarden die individuele aanbieders te boven gaan, richten we het toezicht steeds vaker op regio's en groepen aanbieders. Arbeidsmarktproblematiek en het ontbreken van passende (residentiële) hulp zijn voorbeelden van hardnekkige knelpunten op macroniveau die doorwerken op het niveau van jeugdhulpaanbieders. Zij zetten bijvoorbeeld flexibele krachten in bij gebrek aan personeel. De rapportage van Verwey- Jonker maakt pijnlijk duidelijk dat deze knelpunten ernstige gevolgen hebben voor de meest kwetsbare kinderen. Ook in het toezicht zien we dat overplaatsingen en discontinuïteit in de hulp helaas nog aan de orde van de dag zijn. De inspecties blijven het ontbreken van randvoorwaarden op macroniveau en de gevolgen voor aanbieders en jongeren agenderen bij ministers en gemeenten. Zij zijn als stelselverantwoordelijken immers aan zet voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend hulpaanbod.

Rol voor inspecties en veldpartijen

De thema's uit de analyse zijn dus herkenbaar en belangrijk en worden bij de kop gepakt door zowel veldpartijen als inspecties. Tegelijkertijd blijkt ook uit de analyse van de meldingen dat het om hardnekkige thema's gaat. Voor de preventie van geweld en calamiteiten is het daarom belangrijk nieuwe mogelijkheden te benutten om de risico's effectiever te verminderen en de aanpak te verbeteren. Een van de aanbevelingen van de onderzoekers is dan ook om in ons toezicht meer nadruk te leggen op preventie.

De inspecties delen het standpunt dat om ernstige gebeurtenissen te voorkomen aandacht niet alleen moet gaan naar het beperken van risico's, maar ook naar het verbeteren van positieve ontwikkelingsmogelijkheden van jeugdigen in een veilige context waarbij zorg op maat wordt gegeven. In ons toezicht kijken we daarom steeds meer naar het terugdringen van repressie, maar is ook aandacht voor het alternatief, een positief klimaat met focus op ontwikkeling.

De onderzoekers bevelen ook aan in het toezicht leren en reflectie te stimuleren en minder focus te leggen op verantwoording van aanbieders. De inspectie neemt deze aanbevelingen ter harte, onder andere in de wijze waarop we het toezicht na calamiteiten en meldingen willen verbeteren. We bekijken hoe het stimuleren van leren nog sterker kan en tot welke effecten het moet leiden.

Verder is de aanbeveling om meer in te zetten op thematisch toezicht op achterliggende risico's. Vanuit het besef dat het om hardnekkige risico's gaat die langdurige aandacht vergen, zet de IGJ de komende jaren twee thema's centraal in het toezicht op de jeugdhulp: deskundigheid en cliëntgerichtheid.

Het Verwey-Jonker Instituut noemt mogelijkheden om geweld te voorkomen, risico's effectiever te verminderen en de aanpak te verbeteren. Om die te benutten zijn naast de inspecties ook anderen aan zet. Vanuit onze rol als toezichthouders gaan we hierover met alle belangrijke partijen in gesprek. We organiseren een digitale bijeenkomst naar aanleiding van het rapport. De centrale vraag van deze bijeenkomst is welke acties nodig zijn om het hardnekkige probleem van geweld in de jeugdzorg effectief aan te pakken (op micro-, meso- en macroniveau) en welke rol de verschillende partijen hierin kunnen vervullen. Waarbij het belang van de jeugdigen, hun ontwikkelingsmogelijkheden en hun veiligheid, bij iedereen voorop staat.

² Meer over de voortgang van deze initiatieven is te vinden in de voortgangsbrieven van Zorg voor de jeugd: <https://voordejeugd.nl/voortgangsrapportage/> en in de brief over de voortgang van de maatregelen van de Commissie De Winter: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/27/kamerbrief-over-voortgang-maatregelen-commissie-de-winter>